Podstawy programowania Instrukcja do laboratorium 3

Grudzień 2021

1 Zasady oceniania

Do wykonania jest 10 zadań podanych na końcu pliku. Za każde prawidłowo wykonane zadanie przyznaje się 0,5 punkta, ocena za laboratorium jest liczona jako suma punktów za prawidłowo wykonane zadania. Ocena jest zaokrąglana na korzyść studenta.

W przypadku nie oddania zadania w terminie (tydzień po zajęciach), uzyskana ocena jest zmniejszana o 0,5 za każdy tydzień opóźnienia. Jako termin oddania liczy się data wgrania pliku z kodem źródłowym na platformie Moodle.

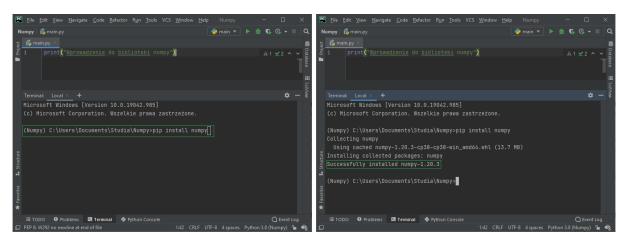
Jeżeli student posiada punkty dodatkowe z poprzedniego zadania i chce mieć je doliczone do oceny z tego laboratorium, proszę zamieścić informacje o tym (oraz o liczbie punktów) w komentarzu na górze wysyłanego pliku z kodem źródłowym.

Plik (wkleić cały kod do jednego pliku, podpisać poszczególne zadania za pomocą komentarzy) ze zrobionymi zadaniami proszę przesłać na platformie Moodle. Plik musi mieć nazwę numeralbumu_lab3.py. Plik musi być plikiem tekstowym z rozszerzeniem .py. Niewysłanie pliku z wykonanym zadaniem lub wysłanie jego w nieodpowiednim formacie skutkuje wystawieniem oceny niedostatecznej.

2 Material pomocniczy

2.1 Instalacja bibliotek

W celu zainstalowania biblioteki Numpy w środowisku Pycharm należy wejść w zakładkę terminal znajdującą się na dole środowiska. Następnie przy pomocy komendy pip install numpy należy zainstalować bibliotekę Numpy. Poprawna instalacja tej biblioteki została przedstawiona przy pomocy zrzutów ekranu przedstawionych przy pomocy figury 1.

Rysunek 1: Przykład poprawnej instalacji biblioteki NumPy w środowisku Pycharm

W ten sam sposób instalujemy bibliotekę matplotlib tj. komendą pip install matplotlib.

2.2 Obiekt ndarray

Obiekt ndarray z biblioteki Numpy odpowiada macierzy matematycznej. Można go stworzyć przy pomocy funkcji np.array(), gdzie jako argument podajemy wartości naszej tabeli w strukturze typu lista lub krotka. Oprócz tego funkcja ta posiada takie przydatne argumenty jak dtype oraz ndim odpowiadające kolejno za typ tabel oraz wymiarowość tabeli. Przy pomocy listingu 2.2 przedstawiono przykład stworzenia obiektu ndarray oraz wyświetlenia go.

Przykład:

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
2 >>> import numpy as np
3 >>> # Stworzenie obiektu ndarray
4 >>> a = np.array([1, 2, 3])
5 >>> # Wyświetlenie obiektu ndarray
6 >>> print(a)
7 [1 2 3]
8 >>> # Wyświetlenie wymiaru obiektu ndarray
9 >>> print(a.shape)
10 (3,)
```

Obiekt ndarray posiada również różne wbudowane metody, które ułatwiają działania na nim np.:

- argmax([axis, out]) zwrócenie indeksów wartości maksymalnych wzdłuż danej osi
- argmin([axis, out]) zwrócenie indeksów wartości minimalnych wzdłuż danej osi
- copy() zwrócenie kopii tablicy
- flatten() zwrócenie wartości tablicy w jednym wymiarze
- min([axis, out, keepdims, initial, where]) zwrócenie minimum dla danej osi
- mean([axis, out, keepdims, initial, where]) zwrócenie średniej dla danej osi
- max([axis, out, keepdims, initial, where]) zwrócenie maksimum dla danej osi
- nonzero() zwrócenie indeksów elementów niezerowych
- reshape(shape[, order]) zwrócenie tablicy dla nowego rozmiaru
- tolist() zwrócenie tablicy w formie listy z n-zagnieżdżonymi listami

Reszta metod obiektu ndarray znajduje się w dokumentacji pod linkiem: https://numpy.org/doc/stable/reference/generated/numpy.ndarray.html.

Poniżej zostało przedstawione użycie kilku metod klasy ndarray.

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
2 >>> import numpy as np
3 >>> # Stworzenie dwuwymiarowej tabeli
4 >>> a = np.array([[0, 1], [2, 3]])
5 >>> # Wyświetlenie tabeli a
6 >>> print(a)
7 [[0 1]
8 [2 3]]
9 >>> # Wyświetlenie indeksów największych wartości tabeli dla kolumn
10 >>> print(a.argmax(axis=0))
11 [1 1]
12 >>> # Wyświetlenie średnich wartości tabeli dla kolumn
13 >>> print(a.mean(axis=0))
14 [1. 2.]
15 >>> # Wyświetlenie indeksów niezerowych elementów tabeli
```

```
16 >>> print(a.nonzero())
17 (array([0, 1, 1], dtype=int64), array([1, 0, 1], dtype=int64))
18 >>> # Wyświetlenie tabeli sformatowanej do jednego wymiaru
19 >>> print(a.flatten())
20 [0 1 2 3]
```

2.3 Przykładowe macierze

Istnieją również różne funkcje pomagające tworzyć tabele *ndarray*. Biblioteka *NumPy* umożliwia tworzenie przykładowo macierzy zerowych, jedynkowych, pustych czy losowych. Macierze te przyjmują jako argument wejściowy rozmiar. Ponadto można również zdefiniować inne parametry np. typ tabeli. Przy pomocy poniższego przykładu zaprezentowano tworzenie wyżej wymienionych macierzy.

Przykład:

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
 2 >>> import numpy as np
 3 >>> # Stworzenie tabeli wypełnionej zerami o wymiarze 2x4
 4 >>> arr_zeros = np.zeros((2, 4))
 5 >>> print(arr_zeros)
 6 [[0. 0. 0. 0.]
7
   [0. 0. 0. 0.]]
8 >>> # Stworzenie tabeli wypełnionej jedynkami o wymiarze 3x2
9 >>> arr_ones = np.ones((3, 2))
10 >>> print(arr_ones)
11 [[1. 1.]
12 [1. 1.]
13 [1. 1.]]
14 >>> # Stworzenie tabeli pustej o wymiarze 3x3
15 >>> arr_empty = np.empty((3,3))
16 >>> print(arr_empty)
17 [[0.00000000e+000 0.0000000e+000 0.0000000e+000]
18 [0.00000000e+000 0.0000000e+000 3.26083326e-321]
19
   [1.05700345e-307 2.03414517e-310 1.70182262e-123]]
20 >>> # Stworzenie tabeli losowej z zakresu (0, 1] o wymiarze 3x3
21 >>> arr_rand = np.random.random((3,3))
22 >>> print(arr_rand)
23 [[0.68315047 0.15083053 0.29382465]
24 [0.69909852 0.52137945 0.06072993]
   [0.58139614 0.50988131 0.21379071]]
```

2.4 Podstawowe operacje

Na tabelach pochodzących z biblioteki *NumPy* można wykonywać również różne operacje arytmetyczne takie jak dodawanie, odejmowanie, mnożenie czy dzielenie. Przy pomocy przykładu 2.4 zaprezentowano kilka operacji arytmetycznych na utworzonych przedtem tablicach.

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
2 >>> import numpy as np
3 >>> # Utworzenie dwóch macierzy
4 >>> a = np.array([[1, 2, 3], [1, 2, 3]])
5 >>> b = np.array([[3, 2, 1], [3, 2, 1]])
6 >>> # Podniesienie do potęgi 2 macierzy a
7 >>> print(a ** 2)
8 [[1 4 9]
9 [1 4 9]
```

```
10 [1 4 9]]
11 >>> # Suma macierzy a oraz b
12 >>> print(a + b)
13 [[4 4 4]
14 [4 4 4]
15 [4 4 4]]
16 >>> # Różnica macierzy a oraz b
17 >>> print(a - b)
18 [[-2 0 2]
19 [-2 0 2]
20 [-2 0 2]]
21 >>> # Iloczyn elementarny macierzy a oraz b
22 >>> print(a * b)
23 [[3 4 3]
24 [3 4 3]
25
   [3 4 3]]
26 >>> # Iloczyn macierzowy macierzy a oraz b
27 >>> print(a @ b)
28 [[18 12 6]
29 [18 12 6]
30 [18 12 6]]
31 >>> # Dzielenie z resztą macierzy a oraz b
32 >>> print(a / b)
33 [[0.33333333 1.
                           3.
                                     1
34 [0.33333333 1.
                           3.
                                     ]
35 [0.33333333 1.
                           3.
                                     ]]
36 >>> Dzielenie bez reszty macierzy a oraz b
37 >>> print(a // b)
38 [[0 1 3]
39 [0 1 3]
40 [0 1 3]]
```

Oprócz operacji arytmetycznych takich jak dodawanie możemy również porównywać między sobą obiekty typu ndarray przy pomocy różnych operatorów. Przy pomocy poniższego przykładu zaprezentowano kilka operacji porównań na utworzonych przedtem tablicach.

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
2 >>> # Utworzenie dwóch macierzy
3 >>> a = np.array([[1, 2, 3], [1, 2, 3], [1, 2, 3]])
 4 >>> b = np.array([[3, 2, 1], [3, 2, 1], [3, 2, 1]])
5 >>> # Wyświetlenie elementów macierzy a i b które macierzy które są równe
6 >>> print(a == b)
7 [[False True False]
8 [False True False]
9 [False True False]]
10 >>> # Wyświetlenie elementów macierzy a które są większe od elementów macierzy b
11 >>> print(a > b)
12 [[False False True]
13 [False False True]
14 [False False True]]
15 >>> print(a <= b)
16 >>> # Wyświetlenie elementów macierzy a które są mniejsze lub równe od elementom macierzy b
17 [[ True True False]
18 [ True True False]
19 [ True True False]]
```

2.5 Poruszanie się po obiektach typu ndarray

W przypadku obiektów typu **ndarray** aby odwołać się do danego elementu tabeli należy posługiwać się indeksami. Odwoływanie się poprzez indeksy jest skonstruowane w taki sam sposób jak w przypadku struktur typu lista lub typu krotka.

Przykład:

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
2 >>> import numpy as np
3 >>> # Utworzenie jednowymiarowej tabeli
4 >>> a = np.array([1, 2, 3])
5 >>> # Odwołanie się do drugiego elementu tabeli
6 >>> print(a[1])
7 2
8 >>> # Utworzenie dwuwymiarowej tabeli
9 >>> b = np.array([[1, 2], [3, 4]])
10 >>> # Odwołanie się do elementu znajdującego się w drugim wierszu i pierwszej kolumnie
11 >>> print(b[1, 0])
12 3
```

Struktura *ndarray* umożliwia również wykrojenia (slicing). Wykonuje się je w ten sam sposób, co w przypadku struktur podobnych do listy.

Przykład:

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
2 >>> import numpy as np
3 >>> # Utworzenie jednowymiarowej tabeli
4 >>> a = np.array([1, 2, 3])
5 >>> # Odwołanie się do wszystkich elementów tablicy a występujących po elemencie pierwszym
6 >>> print(a[1:])
7 [2 3]
8 >>> # Utworzenie dwuwymiarowej tabeli
9 >>> b = np.array([[1, 2, 3], [3, 4, 3], [3, 4, 3]])
>>> # Odwołanie się do wszystkich elementów tablicy a występujących po elemencie pierwszym kolumny oraz elemencie pierwszym wiersza
11 >>> print(b[1:, 1:])
12 [[4 3]
13 [4 3]]
```

Możemy również iterować się po elementach macierzy ndarray. Poniżej zaprezentowano przykład iterowania się po elementach macierzy b. W pierwszej pętli przechodzimy przez kolejne jednowymiarowe tablice w macierzy b o nazwie vec. W drugiej pętli przechodzimy po elementach jednowymiarowej macierzy vec które są nazwane element.

```
1 >>> # Zaimportowanie biblioteki NumPy
 2 >>> import numpy as np
 3 >>> # Utworzenie dwuwymiarowej tabeli
 4 >>> b = np.array([[1, 2, 3], [3, 4, 3]])
5
  >>> Iterowanie sie po elementach macierzy b
  >>> for vec in b:
 7
           for element in vec:
  . . .
8
               print(element)
  . . .
9 . . .
10 1
11 2
12 3
13 3
14 4
15 3
```

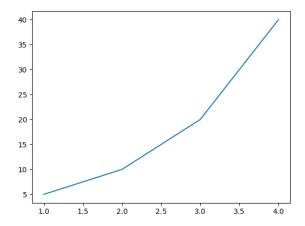
2.6 Biblioteka matplotlib

Biblioteka *matplotlib* jest biblioteką służącą do wizualizacji danych. Tworzy ona wykresy na oknach, z których w każdym oknie może być wyświetlony dowolny wykres (np. w jednym oknie wykres 2D, w drugim oknie wykres 3D). Jednym z prostszych sposób utworzenia figury jest użycie funkcji pochodzącej z modułu pyplot.subplots().

Przykład:

```
1 >>> # Zaimportowanie z biblioteki matplotlib modułu pyplot
2 >>> import matplotlib.pyplot as plt
3 >>> # Utworzenie listy x oraz y
4 >>> x = [1, 2, 3, 4]
5 >>> y = [5, 10, 20, 40]
6 >>> # Utworzenie figury oraz okna
7 >>> fig, ax = plt.subplots()
8 >>> # Wykreślenie w oknie funkcji na podstawie listy wartości x oraz y
9 >>> ax.plot(x, y)
10 [<matplotlib.lines.Line2D object at 0x0000001EDFF92E160>]
11 >>> plt.show()
```

Za pomocą figury 2 przedstawiono utworzony wykres przy pomocy powyższego kodu.

Rysunek 2: Wykres funkcji na podstawie listy wartości x oraz y dla przykładu pierwszego biblioteki matplotlib

Możliwe jest również wykonanie wykresu z domyślnie zdefiniowanym oknem. Na początku definiujemy sobie listy współrzędnych x oraz y. Następnie przy pomocy funkcji plot() wykreślamy prostą przechodzącą przez te punkty. W celu wyświetlenia wykresu używamy funkcji show().

```
>>> # Zaimportowanie z biblioteki matplotlib modułu pyplot
>>> import matplotlib.pyplot as plt
>>> # Utworzenie listy x oraz y
>>> x = [1, 2, 3, 4]
>>> y = [5, 10, 20, 40]
>>> # Wykreślenie w oknie funkcji na podstawie listy x oraz y
>>> plt.plot(x, y)
[<matplotlib.lines.Line2D object at 0x000001EDFF92E160>]
>>> plt.show()
```

2.7 Formatowanie okna

Okno wykresu pochodzące z biblioteki matplotlib możemy formatować w dowolny sposób. Przykładowo możemy ustalać przedział w którym okno ma się znajdować na osi x oraz osi y lub dodawać do niego siatkę. Kilka przydatnych funkcji formatujących okno:

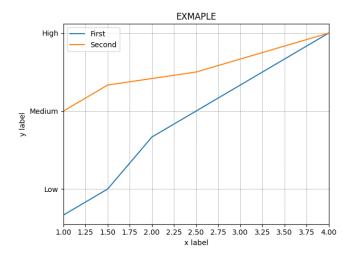
- ax.set title(podpis) ustawienie podpisu wykresu (domyślnie znajduje się on na górze wykresu)
- ax.set ylabel(podpis) ustawienie podpisu osi y
- ax.set xlabel(podpis) ustawienie podpisu osi x
- ax.grid() ustawienie siatki
- ax.set ylim(zakres) ustawienie zakresu okna osi y
- $ax.set_xlim(zakres)$ ustawienie zakresu okna osi x
- ax.legend() wyświetlenie legendy
- \bullet $ax.set_xticks(ticks)$ ustalenie znaczników osi x
- ax.set yticks(ticks) ustalenie znaczników osi y
- ax.set xticklabels(nazwy) ustalenie naz znaczników osi x
- ax.set yticklabels(nazwy) ustalenie naz znaczników osi y

Poniżej przedstawiono przykład użycia kilku metod formatujących okno. Na początku zdefiniowano trzy listy odpowiadające za współrzędne prostych [x, y] oraz [x, y2]. Następnie zdefiniowano znaczniki osi y i ustalono dla nich nazwy. Dla osi x został zdefiniowany przedział okna oraz znaczniki. Później została zdefiniowana figura z oknem dla której wykreślono dwie proste, ustawiono siatkę, zdefiniowano parametry osi x oraz y, wyświetlono legendę i dodano podpis wykresu. Ostatecznie dostosowano wykres, aby jego wszystkie komonenty mieściły się w oknie przy pomocy funkcji tight_layout() i wyświetlono okno z uzyskanym wykresem.

```
1 >>> # Zaimportowanie potrzebnych bibliotek
 2 >>> import numpy as np
 3 >>> import matplotlib.pyplot as plt
 4 >>> # Zdefiniowanie współrzędnych prostych
 5 >>> x = [1, 1.5, 2, 2.5, 3, 3.5, 4]
 6 >>> y = [1, 2, 4, 5, 6, 7, 8]
 7 >>> y2 = [5, 6, 6.25, 6.5, 7, 7.5, 8]
 8 >>> # Ustalenie parametrów dla osi y
9 >>> yticks = [2, 5, 8]
10 >>> yticks_names = ['Low', 'Medium', 'High']
11 >>> # Ustalenie paraemtrów dla osi x
12 >>> xlim = [1, 4]
|13| >>> xticks = np.arange(1, 4.25, 0.25)
14 >>> # Stworzenie figury oraz okna
15 >>> fig, ax = plt.subplots()
16 >>> # Narysowanie prostych [x, y] oraz [x, y2] z nazwami First oraz Second
17 >>> ax.plot(x, y, label='First')
18 >>> ax.plot(x, y2, label='Second')
19 >>> # Zdefiniowanie czarnej siatki o stylu -- z grubością linii 0.5 oraz przezroczystością
20 >>> ax.grid(color='black', linestyle='--', linewidth=0.5, alpha=0.5)
21 >>> # Ustalenie parametrów osi y
22 >>> ax.set_yticks(yticks)
23 >>> ax.set_yticklabels(yticks_names)
24 >>> ax.set_ylabel('y label')
```

```
25 >>> # Ustalenie parametrów osi x
26 >>> ax.set_xlim(xlim)
27 >>> ax.set_xticks(xticks)
28 >>> ax.set_xlabel('x label')
29 >>> # Wyświetlenie legendy
30 >>> ax.legend()
31 >>> # Wyświetelenie podpisu
32 >>> ax.set_title('EXMAPLE')
33 >>> # Dopasowanie okien do figury
34 >>> plt.tight_layout()
35 >>> plt.show()
```

Poniżej znajduje się wykres uzyskany przy pomocy powyższej implementacji. Lista funkcji formatujących okno wraz z ich parametrami wejściowymi znajduję się w dokumentacji pod linkiem https://matplotlib.org/stable/api/axes_api.html#axis-limits.

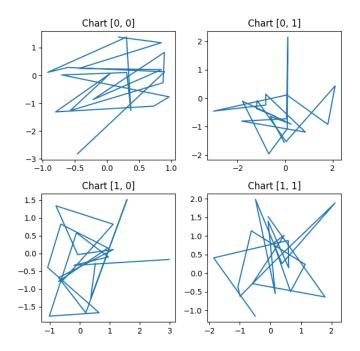

Rysunek 3: Wykres ze sformatowanym oknem dla przykładu drugiego biblioteki matplotlib

2.8 Definiowanie kilku okien w figurze

Zdefiniowana figura może również posiadać kilka okien. W poniższym przykładzie zaprezentowano jak stworzyć kilka okien przy pomocy funkcji subplots(). Na początku zdefiniowano figurę z 4 oknami, która posiada 2 okna w wierszu oraz 2 okna w kolumnie o rozmiarze (6, 6). Następnie iterując się po wierszach i kolumnach okien zostały wykreślane proste na poszczególnych oknach ax[i, j] oraz zostały przypisywane do nich podpisy. Po wykreśleniu prostych nastąpiło dopasowanie okien do figury oraz zapisanie figury do pliku figura.png przy pomocy funkcji savefig(). Na sam koniec wyświetlono uzyskaną figurę.

```
12 ... ax[i, j].set_title(f'Chart [{i}, {j}]')
13 ...
14 >>> # Dopasowanie okien do figury
15 >>> plt.tight_layout()
16 >>> # Zapisanie figury do pliku figura.png
17 >>> plt.savefig('figura.png')
18 >>> plt.show()
```


Rysunek 4: Wykres z czterema oknami dla przykładu trzeciego biblioteki matplotlib

2.9 Przykładowe wykresy

Oprócz wykresów funkcji 2D można również tworzyć wykresy słupkowe, konturowe czy wykresy 3D. Definiowanie tego typów wykresów zostało wyraźnie opisane w dokumentacji znajdującej się na stronie https://matplotlib.org/stable/gallery/index.html.

3 Materiał dodatkowy

W celu zapoznania się z podstawowymi zagadnieniami dotyczącymi kontroli wersji należy przestudiować rozdział drugi książki Scott'a Chacon'a and Ben'a Straub'a znajdującej się na stronie https://git-scm.com/book/pl/v2.

4 Zadania do wykonania

1. Napisz funkcję x=add_padding(a, value), która doda prawy jednokolumnowy margines o wartości *value* do zadanej macierzy *a*.

```
1 >>> a = np.array([[1, 2], [3, 4]])
2 >>> print(a)
3 [[1 2]
4 [3 4]]
5 >>> b = add_padding(a, -4)
6 >>> print(b)
```

2. Napisz funkcję x=normalize(a), która znormalizuje macierz w następujący sposób:

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{n} x_{ij}^2}}, \quad \text{dla } j = 1, 2, 3, \dots m$$
 (1)

gdzie x_{ij} oznacza element macierzy normalizowanej o wymiarach $n \times m$, a r_{ij} element macierzy wynikowej. Podpowiedź: Należy zsumować kwadraty elementów w każdej kolumnie, wyliczyć pierwiastek z tego i podzielić każdy wiersz na odpowiadającą mu wartość spierwiastkowanej sumy.

3. Napisz funkcję a=first composition(n), która wygeneruje macierz o wymiarze $n \times n$ określoną następująco:

$$A = \begin{bmatrix} 0 & \cdots & -1 & -1 \\ \vdots & 0 & \cdots & -1 \\ 1 & \vdots & 0 & \vdots \\ 1 & 1 & \cdots & 0 \end{bmatrix}$$
 (2)

4. Napisz funkcję a=second composition(n), która wygeneruje macierz o wymiarze $n \times n$ określoną następująco:

$$A = \begin{bmatrix} 1 & \cdots & -1 & -1 & -1 \\ 2 & 2 & \cdots & -1 & -1 \\ 3 & 3 & 3 & \cdots & -1 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ n & n & n & \cdots & n \end{bmatrix}$$
(3)

5. Napisz funkcję a=third_composition(n), która wygeneruje macierz o wymiarze $n \times n$ określoną następująco:

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 1 & \cdots & -2 & -2 \\ 1 & 1 & \cdots & -2 & -2 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ 2 & 2 & \cdots & -1 & -1 \\ 2 & 2 & \cdots & -1 & -1 \end{bmatrix}$$
 (4)

- 6. Napisz funkcję simple_plot(a, b), która wyświetli wykres liniowy, dwóch podanych wektorów a oraz b. Wektor a będzie określony przerywaną linią czerwoną, natomiast wektor b będzie określony ciągłą linią niebieską. Legenda do wykresu pojawi się w prawym górnym rogu. Oś x powinna być podpisana x, oś y powinna być podpisana y. Dodatkowo należy dodać podpis wykresu oraz siatkę. Siatka powinna być zdefiniowana zieloną linią przerywaną z przezroczystością 0.5 i grubością linii 1.15.
- 7. Napisz funkcje func_plot(vmin, vmax, step), która wykona wykres funkcji $f(x) = x^2 x * 4 + 8$. Argument vmin oznacza wartość początkową wektora x, vmax oznacza wartość końcową wektora x, step oznacza krok w wektorze x.
- 8. Napisz funkcję multi_plot(sizes, labels), która w jednym oknie wyświetli wykres kołowy dla podanych rozmiarów w wektorze sizes oraz podpisów labels, a w drugim wykres słupkowy dla podanych rozmiarów w wektorze sizes oraz podpisów labels.
- 9. Napisz funkcję scatter_plot(a, b), która wyświetli wykres punktowy, wygenerowanych losowo współrzędnych punktów x_1 oraz x_2 , a także wygenerowanych losowo współrzędnych punktów y_1 oraz y_2 . Oś x powinna być podpisana x, oś y powinna być podpisana y. Punkty powinny posiadać inne rozmiary, kolory oraz inny styl markera.
- 10. Napisz funkcję make_3D(x, y), która wyświetli wykres powierzchni 3D funkcji funkcji $f(x,y) = \sqrt{x^2 + y^2}$. Oś x powinna być podpisana x, oś y powinna być podpisana y, oś z powinna być podpisana jako z.